

ECONOMICUS

TÜRKİYE EKONOMİSİ ULUSLARARASI İKTİSAT BÜYÜME VE KALKINMA İKTİSADİ DOKTRİNLER TARİHİ

Müfettişlik

Uzmanlık

Denetmenlik

Banka Sınavları

Kontrolörlük

Kaymakamlık

Hâkimlik

QR KODU OKUTARAK

VİDEO DERSLERİ HEMEN İZLE

Lütfen detaylı bilgi için ön sözü okuyunuz.

Konu Anlatımlı

Örnekler

Yorumlar

Uyarılar

Pratik Bilgiler

Özgün Sorular ve Açıklamaları

Çıkış Sorular ve Açıklamaları

SELMA BALABAN LEVENT

PEGEM AKADEMİ

Selma Balaban Levent

**ECONOMICUS TÜRKİYE EKONOMİSİ, ULUSLARARASI İKTİSAT
BÜYÜME VE KALKINMA, İKTİSADİ DOKTRİNLER TARİHİ**

ISBN 978-0-2022-0009-5

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© Pegem Akademi

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten uluslararası akademik bir yayınevidir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan WorldCat ve ayrıca Türkiye'de kurulan Turcademy.com tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

"Bu kitapta yer alan geçmiş yıllarda ÖSYM'nin yapmış olduğu sınavlardaki **ÇIKMIŞ SORULAR**'ın her hakkı ÖSYM'ye aittir. Hangi amaçla olursa olsun, tamamının veya bir kısmının kopya edilmesi, fotoğraflarının çekilmesi, herhangi bir yolla çoğaltılması ya da kullanılması, yayımlanması ÖSYM'nin yazılı izni olmadan yapılamaz. **Pegem Akademi Yayıncılık telif ücreti ödeyerek bu izni almıştır.**"

13. Baskı: Ekim 2022, Ankara

Yayın-Proje: Özge Türk
Dizgi-Grafik Tasarım: Gülnur Öcalan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Vadi Grup Basım A.Ş.
Saray Mah. 126. Cad. No: 20/A
Kazan/ANKARA
(0312 394 55 91)
Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 49180

İletişim

Shira Ticaret Merkezi, Macun Mahallesi 204 Cad.
No: 141/33, Yenimahalle/Ankara
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

Değerli adaylar;

Elinizdeki bu kitap, KPSS Alan Bilgisi sınavı ve diğer kurum sınavlarına yönelik olarak hazırlanmıştır. Kitabın kapsamı, daha önceki sınavlarda sorulmuş olan soruların içeriği ve öğrencinin toplam iş yükü gözetilerek oluşturulmuştur. Konu anlatımı kısa tutulmaya çalışılmış; soru çözümleri, öğrencilerimizin ihtiyacı düşünülerek biraz daha ayrıntılandırılmıştır.

Bu kitap oluşturulurken bütün literatür taranmış, bilgiler konu bütünlüğünü sağlayacak bir biçimde, daha önceden sorulmuş ve sorulabilecek sorular gözetilerek bir araya getirilmiştir. Kitaba ilişkin sorularınızı pegem@pegem.net adresine e-posta yoluyla ya da 0538 594 92 40 numarasına WhatsApp üzerinden iletmeniz yeterli olacaktır.

Bu yayının hazırlanmasında manevi desteklerini hep hissettiğim değerli babam Resul Balaban'a ve annem Veciha Balaban'a sonsuz teşekkür ederim.

Selma BALABAN LEVENT

Kitabın baskı tarihinden sonra gerçekleşen değişikliklere aşağıda yer alan kodu okutarak ulaşabilirsiniz.

Uygulamanızı Kullanabilmeniz İçin Aşağıdaki Adımları Takip Ediniz:

Kapakta QR kodunu herhangi bir kod okuyucu uygulaması ile okutarak ilgili Pegem Kampüs uygulamasını indirebilirsiniz.

Üyelik ekranına erişebilmek için; "Kayıt Ol" butonuna tıklayarak, üyelik formunu eksiksiz doldurduktan sonra uygulamayı kullanmaya başlayabilirsiniz.

Üye girişi yaptıktan sonra açılan pencerede kategori menüsünden "Aktivasyon Kodlarını", seçerek "Kod Ekle"ye tıklayıp kitabınız ile birlikte size iletilen aktivasyon kodu ile aktivasyon işlemlerini gerçekleştirebilirsiniz.

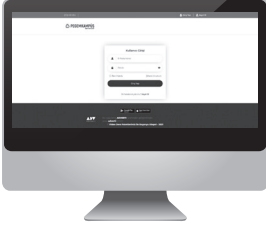
Aktivasyonunu yapmış olduğunuz konu anlatım kitabınızı "Video Dersler" sekmesinden görüntüleyebilir ve videolarınızı izlemeye başlayabilirsiniz.

Kitabın içerisindeki QR'ı okutarak ilgili kitabınızın videolarını izleyebilirsiniz.

Pegem Kampüs Web Sitesi Üzerinden Videolarınıza Erişebilmek İçin Aşağıdaki Adımları Takip Ediniz:

Mevcut tarayıcınıza <https://dijital.pegemkampus.com> yazarak web sitemiz üzerinden erişim sağlayabilirsiniz.

Pegem Kampüs üyeliğiniz yoksa "Kayıt Ol" butonuna tıkladıktan sonra formu doldurarak üyelik işlemlerinizi gerçekleştirebilirsiniz.

Üyelik bilgileriniz ile giriş yaptıktan sonra sağ üst sektmede yer alan "Aktivasyon Kodlarını" alanından kodunuzu aktif edebilirsiniz.

Aktivasyon işleminizi tamamladıktan sonra kategori alanından "Video Dersler" sekmesine tıklayarak videolarınıza ulaşabilirsiniz..

Aktivasyon Kodu kitabınızın ilk sayfasında yer almaktadır.

Aktivasyon Kodu ile aktif ettiğiniz video dersler 31 Ağustos 2023 tarihine kadar geçerlidir.

**Pegem Kampüs İletişim Hattı
0312 418 51 55**

İÇİNDEKİLER

1. BÖLÜM

Türkiye Ekonomisi

TÜRKİYE EKONOMİSİ.....	3
TEST-1 ÇALIŞMA SORULARI.....	67
TEST-2 KURUM SORULARI.....	75
TEST KURUM SORULARI ÇÖZÜMLERİ.....	116

2. BÖLÜM

Uluslararası İktisat

ULUSLARARASI İKTİSAT.....	167
TEST-1 KURUM SORULARI.....	238
TEST-1 KURUM SORULARI ÇÖZÜMLERİ.....	260

3. BÖLÜM

Kalkınma İktisadı ve İktisadi Büyüme

KALKINMA İKTİSADI VE İKTİSADİ BÜYÜME.....	295
TEST-1 KURUM SORULARI.....	348
TEST-1 KURUM SORULARI ÇÖZÜMLERİ.....	359
TEST-2 SORULAR.....	373
TEST-2 ÇÖZÜMLERİ.....	383

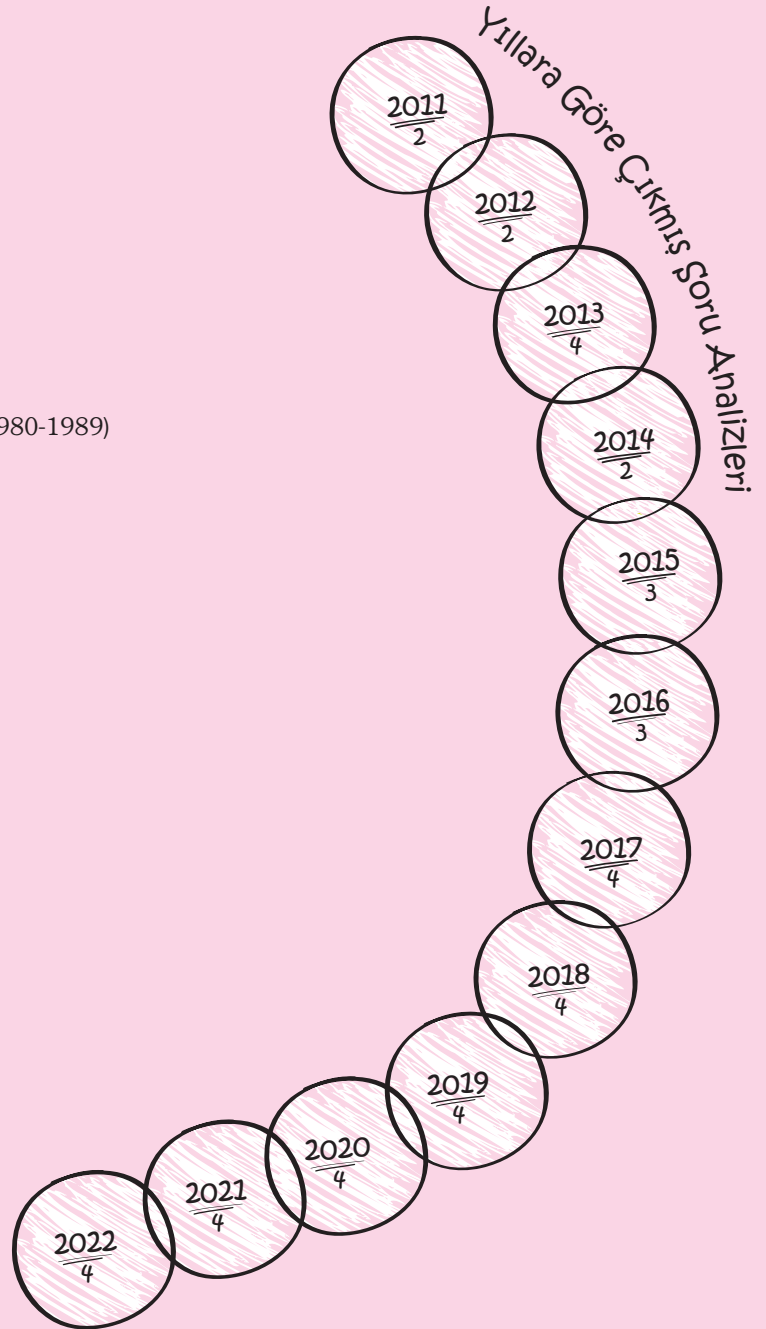
4. BÖLÜM

İktisadi Doktrinler Tarihi

İKTİSADİ DOKTRİNLER TARİHİ.....	395
TEST-1 KURUM SORULARI.....	425
TEST-1 KURUM SORULARI ÇÖZÜMLERİ.....	438
KAYNAKÇA.....	457

TÜRKİYE EKONOMİSİ

- OSMANLI EKONOMİSİ
- CUMHURİYET DÖNEMİ
- DEVLETÇİ DÖNEM (1930-1939)
- SAVAŞ EKONOMİSİ DÖNEMİ (1940-1945)
- ÇOK PARTİLİ DÖNEM (1946-1960)
- PLANLI KALKINMA DÖNEMİ (1960-1980)
- İHRACATA DAYALI BÜYÜME DÖNEMİ (1980-1989)
- 1990'LI YILLAR (DIŞ FİNANSAL SERBESTLİK DÖNEMİ)
- 2000'Lİ YILLARDA TÜRKİYE
- TÜRKİYE'DE BANKACILIK SEKTÖRÜ
- TÜRKİYE AVRUPA BİRLİĞİ İLİŞKİLERİ KRONOLOJİSİ (1959 - 2010)

“Siyasi ve askeri zaferler ne kadar büyük olurlarsa olsun, ekonomik zaferlerle taçlandırılmazlarsa kazanılacak başarılar uzun süreli olamaz.”

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

Atatürk'ün İzmir İktisat Kongresi Konuşması

Efendiler;

Bu fi'len vaki olmuştur. Sulh denilen şeyin temini için ecnebilerin bu hakikati itiraf etmemekteki tereddütlerine mantıklı mana vermek mümkün değildir. Çok şayan-ı arzudur ki, pek yakın bir zamanda onlar da bu hakikati itiraf ederler ve bütün cihan-ı medeniyetin pek büyük hahiş ve tahassürle itizar ettiği sulhun in'ikadına mani olmak mes'uliyetinden ictinab ederler. Şimdiden esbab-ı hayatiyetimizi temine başlamış bulunuyoruz. Ve bittabi hal-i sulhun in'ikadında daha büyük inkişafat oluyor. Fakat muvaffak olmak için çok çalışmak lazım olduğunu bilmeliyiz. İktisadiyat, iktisadiyat diyoruz. Fakat arkadaşlar iktisadiyat demek herşey demektir. Yaşamak için, mesut olmak için, mevcudiyet-i insaniye için ne lazımsa bunların kaffesi demektir, ziraat demektir, ticaret demektir, say demektir, herşey demektir. Bütün bu hususta el'an memleket ve milletimizin ne hâlde olduğunu sizler çok güzel bilirsiniz. Tavsif etmek istemeyeceğim. Ancak memleketimizin vüs'ati ve nüfuzumuzun bu vüs'atle ne kadar gayrı mütenasib olduğunda hatırlayınız. Bu vasi ve feyizli toprakları işleyebilmek, işletilebilmek için noksan olan el emeğini behemehal fenni alat ile telafi etmek mecburiyetindeyiz. Memleketimizi bundan başka şömendöferler ile ve üzerinde otomobiller çalışır şoseler ile şebeke hâline getirmek mecburiyetindeyiz. Çünkü garbin ve cihanın vesaiti bunlar oldukça, şömendöferler oldukça, bunlara karşı merkebler ve kağı ile ve tabii yollar üzerinde müsabakaya çıkışmanın imkânı yoktur. Memleketimiz ziraat memleketidir. Bu itibarla, halkımızın ekseriyeti çiftçidir, çobandır. Binaenaleyh en büyük kuvveti, kudreti bu sahada gösterebiliriz ve bu sahada mühim müsabaka meydanlarına atılabiliriz. Fakat aynı zamanda sınaatımızı da tezyid ve tevsî etmek mecburiyetindeyiz. Eğer sanat hususunda yine müsamahakar olursak, o hâlde asar-ı sanayiye yine haricin haraç-güzarı oluruz, mahsulat ve mamulatin mübadelatı ve servete inkılabı için ticarete ihtiyacımız vardır. Ticaretimizin agyar elinde kalması memleketimizin servetinden lüzumu kadar istifade edememeği bais olur. Fakat bütün bunlar söylediği kadar basit ve kolay olmayan şeylerdir. Bunda muvaffak olabilmek için hakikaten memleketin ve milletin ihtiyacına mutabık esaslı program üzerinde bütün milletin müttehit ve hemahenk olarak çalışması lazımdır. Hey'et-i aliyeniz bu esasatın en kıymetlilerini inşaallah bulup ortaya koyacaksınız "Arkadaşlar bence yeni devletimizin, yeni hükümetimizin bütün esasları, bütün programları iktisat programından çıkmalıdır. Çünkü demin dediğim gibi herşey bunun içinde mündemiçtir. Binaenaleyh evlatlarımızı o suretle talim ve terbiye etmeliyiz, onlar bu suretle ilim ve irfan vermeliyiz ki, alem-i ticaret, ziraat ve sınaatte ve bütün bunların faaliyet sahalarında müessir olsunlar, müessir olsunlar, faal olsunlar, ameli bir uzuv olsunlar." Binaenaleyh maarif programımız gerek iptidai tahsilde, gerek orta tahsilde verilecek bütün şeyler bu noktai nazara göre olmalıdır. Maarif programlarımız gibi şubat-ı devlet için tasavvur olunacak programlar dahi iktisat programına istinad etmekten kendini kurtaramazlar. Esaslı bir program tesbit etmek, program üzerine bütün milleti hemahenk olarak çalıştırmak lazımdır. Bizim halkımızın menfaatleri yekdiğerinden ayrılır sunuf hâlinde değil bilakis mevcudiyetleri ile muhassala-i mesaisi yekdiğerine lazım olan sınıflardan ibarettir. Bu dakikada sami'lerinin çiftçilerdir, sanatkarlardır, tüccarlardır ve işçilerdir. Bunların hangisi yekdiğerinin muarızı olabilir. Çiftçinin sanatkara; sanatkarın çiftçiye ve çiftçinin tüccara ve bunların hepsine, yekdiğerine ve amele muhtaç olduğunu kim inkar edebilir.

Bugün mevcut olan fabrikalarımızda ve daha çok olmasını temenni ettiğimiz fabrikalarımızda kendi işçilerimiz çalışmalıdır. Müreffeh ve memnun olarak çalışmalıdır. Ve bütün bu saydığımız sınıflar aynı zamanda zengin olmalıdır. Ve hayatın lezzet-i hakikisini tadabilmelidir ki, çalışmak için kudret ve kuvvet bulabilsin. Binaenaleyh programdan bahsolunduğu zaman adeta diyebiliriz ki, bütün halk için bir say misak-ı milisi mahiyetinde olan program etrafında toplanmakta hasıl olacak olan şekl-i siyasi ise alel'ade bir fırka mahiyetinde tasavvur edilmemek lazımgelir ve bade's-sulh vukua gelebilecek böyle şekl-i siyasi-nin şimdiye kadar olduğu gibi milletin azim ve imanı ve vahdet ve tesanüdün birbirine müzahir olmasıyla muvaffak olacağı hakkındaki kanaatim kavidir ve tamdır.

Efendiler;

Hey'et-i aliyeniz bugün akdedmiş olduğu Türkiye İktisat Kongresi çok mühimdir. Çok tarihidir. Nasıl ki, Erzurum Kongresi felaket noktasına gelmiş olan bu milleti kurtarmak hususunda Misak-ı Millînin ve Taşkilat'ı Esasiye Kanununun ilk temel taşlarını tedarik hususunda amel olmuş, müessir olmuş, müteşebbis olmuş ve bundan dolayı tarihimizde, tarih-i millîmizde en kıymetli ve yüksek hatırayı ihraz etmiş ise, kongreniz dahi milletin ve memleketin hayat ve halas-ı hakikisini temine medar olacak düsturun temel taşlarını ve esaslarını ihraz edip ortaya koymak suretiyle tarihte büyük namı ve çok kıymetli bir hatırayı ihraz edecektir. (Alkışlar) Bu kadar kıymetli ve tarihi kongrenizi küşad etmek şerefini bana bahsettiğinizden dolayı hassaten arz-ı teşekkürat ederim. (Alkışlar)(Estağfurullah sesleri) Ve böyle bir kongreyi akdeden sizlersiniz. Bundan dolayı sizi şayan-ı tebrik görür ve tebrik ederim. (Teşekkür ederiz sesleri) Kongre küşad edilmiştir efendim.

1. BÖLÜM

TÜRKİYE EKONOMİSİ

OSMANLI EKONOMİSİ

Osmanlı İmparatorluğu'nda hakim olan üretim tarzı "**vergisel üretim tarzı**" olup toprakların mülkiyeti **devlete** aittir. **Dirlik** adı verilen devlet arazileri, bürokratların yıllık gelirlerine göre **has**, **zeamet** ve **tımar** olarak sınıflandırılmıştır.

- **Has:** Yıllık geliri 100 bin akçeden fazla olan bürokratların maaşı karşılığı
- **Zeamet:** Yıllık geliri 20 bin ile 100 bin akçe arasında olan bürokratların maaşı karşılığı
- **Tımar:** Yıllık geliri 20 bin akçeden az olan bürokratların maaşı karşılığı verilen topraklardır.

Dirlik gelirini toplayan kişiler, yani **sahib-i arzlar**; topladıkları vergiler karşılığı silahlı asker (cebeli) yetiştirip devlet emredince bu askerlerle savaşa katılmıştır.

- ✓ Mir-i arazi rejimi 1550'den itibaren bozulmaya başlamıştır. Nedenleri;
 - Avrupa devletlerinin ekonomik anlamda özgürleşmesi
 - Avrupa devletlerinde askeri teknolojinin gelişmesi
 - Osmanlı topraklarının çok genişlemiş olması

Tımar sistemi işlevini yitirince **iltizam** sistemine geçilmiştir; sahib-i arz tarafından toplanan vergiler **mültezimler** tarafından toplanmaya başlanmıştır.

1858 yılında ilk ayrıntılı **arazi kanunnamesi** çıkarılmış ve bu kanunnameye göre topraklar beş gruba ayrılmıştır.

- Mülk topraklar
- Mir-i topraklar
- Vakıf topraklar
- Metruk topraklar
- Ölü topraklar

OSMANLI DEVLETİNDE SANAYİ

Tarıma dayalı ekonomiye sahip Osmanlı Devleti'nde sanayi sektöründe yaşanan gecikmeli gelişmeler başarıya ulaşamamıştır. Osmanlı Devleti'nde sanayileşme fikri **II. Meşrutiyet'ten sonra** çoğalmıştır. 1913 yılında İttihat ve Terakki Hükûmeti, sanayileşmeyi teşvik etmek amacıyla **Teşvik-i Sanayi Kanunu'nu** yürürlüğe koymuştur.

HOCA NOTU

Mültezim, devlet adına vergi toplama yetkisini ihale yoluyla alan kişidir.

★ ★ ★ ★ ★

Muhasıl; vergi toplama yetkisinin devlet memurlarına verilmesidir.

HOCA NOTU

Osmanlı sanayinde sermayedar sıralaması **Yahudiler - Ermeniler - Rumlar - Türkler** şeklindedir.

1844 yılında **Tahsis-i Ayar Kararnamesi** ile tağsişe son verilmiş, çıkarılan yeni altın ve gümüşlerle çift madenli para sistemine geçilmiştir.

HOCA NOTU

1852 tarihinde kurulan **Murabaha Nizamnamesi** faiz oranlarını sınırlamayı amaçlamıştır.

Teşvik-i Sanayi Kanunu kapsamında verilecek teşvikler:

- Fabrikaların kurulması için gerekli 5 dönüm kadar arazi bedava verilecek
- Fabrikaların kurulduğu arazi ve fabrika tesisatı emlak ve temettü vergilerinden ve belediye harç ve resimlerinden muaf tutulacak
- Fabrikaların tesisi ve genişletilmesi için gerekli malzeme ülkede yeterince üretilinceye kadar gümrük resminden muaf tutulacak
- Fabrikaların imalatta kullanacağı hammaddeler, yerlisi yoksa gümrük resminden muaf tutulacak
- Fabrikaların dışarıya yapacağı satışlardan gümrük resmi alınmayacak
- Hükümet kendi ihtiyacı için mümkün olduğunca yerli mamülleri tercih edecek

OSMANLI DEVLETİNDE BÜTÇE, PARA, BANKA**Bütçe**

- ✓ **1855 Bütçe Nizamnamesi**; Osmanlı'da bütçe ile ilgili ilk düzenlemeler burada yapılmıştır. Nizamnamede bütçe yerine "Muvazene Defteri" deyimi kullanılmıştır.
- ✓ **1863-1864 Bütçesi**, Batılı anlamda ilk bütçedir.
- ✓ Osmanlı'da ilk defa klasik bütçe kavramı **1876 Anayasası'nda** yer almıştır.
- ✓ **1880 Yılı Bütçesi**, modern anlamdaki ilk bütçedir.

Para

- ✓ 1326 yılında ilk Osmanlı parası "**Akçe**", 1477 yılında ise ilk altın sikke olan "**Sultani**" bastırılmıştır.
- ✓ 1840'ta **Kaime** denilen ilk kağıt para çıkarılmıştır.
- ✓ 1863'te **Bank-ı Osman-ı Şahane**'ye para basma yetkisi verilmiştir.
- ✓ 1879'da **Para Reformu** ile kaimeler dolaşımdan kaldırılmış ve çift maden para sisteminden tek madenli para sistemine geçilmiştir.
- ✓ 1914'te **Birinci Dünya Savaşı** sırasında kaime yeniden çıkarılmıştır.
- ✓ 1916'da **Tevhid-i Meskukat Kanunu** ile yeni para reformu uygulanmıştır.

Banka

- ✓ **1847 yılında kurulan İstanbul Bankası**; gerçek anlamda ilk bankadır.
- ✓ **1856 yılında kurulan Osmanlı Bankası**; modern anlamda ilk ticaret bankası olup sermayesi İngilizlere aittir.
- ✓ **1863 yılında kurulan Memleket Sandıkları**; ilk ulusal sermayeli banka olup Mithat Paşa tarafından kurulmuştur.
- ✓ **1883'te kurulan Menafi Sandıkları**; tasarruf toplama amacıyla kurulmuştur.
- ✓ Mithat Paşa tarafından kurulan **Memleket Sandıkları** ve **Menafi Sandıkları** **1888'de** yine Mithat Paşa tarafından kurulan **Ziraat Bankası** ile birleştirilmiştir.
- ✓ **Ziraat Bankası**, Osmanlı'dan günümüze gelen en köklü kuruluşlardan birisidir.

Bankanın görevleri şu şekildedir:

- ✓ Faiz karşılığında tevdiat kabul etmek
- ✓ Ziraat'e ilişkin sarraflık ve aracılık işleri yapmak
- ✓ Satılması mümkün olan gayrimenkul rehini ve kuvvetli kefalet karşılığında çiftçiye kredi vermek